

Архивски број: 08-370/1

11-04-2024 година

Постапувајќи по претставката бр. 08-811/1 од 16.11.2023 година, поднесена од Здружение на граѓани

за сторена дискриминација врз основа на етничка припадност во областа на јавно информирање и медиуми, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација (во натамошниот текст: Комисијата) врз основа на член 27 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 258/2020), го донесе следното:

МИСЛЕЊЕ

НЕ СЕ УТВРДУВА ВОЗНЕМИРУВАЊЕ И ПОВИКУВАЊЕ, ПОТТИКНУВАЊЕ И ИНСТРУКЦИЈА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА врз основа на етничка припадност во областа јавно информирање и медиуми од страна на врз лица со бугарска етничка припадност.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација на ден 16.11.2023 година Здружението на граѓани

е поднесе претставка бр. 08-811/1. Во претставката подносителот тврди дека е сторено повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација по основ на етничка припадност во областа на јавно информирање и медиуми насочено кон бугарскиот народ од страна на лицето (со негова објава на содржина од неговиот личен профил на социјалната мрежа „FACEBOOK“.

Имено, во претставката се наведува дека лицето на 30.10.2023 година, од неговиот личен профил на социјалната мрежа „FACEBOOK“ направил објава на текст – статус со следната содржина:

„Урсула, ој паси. Нема Бугари во уставот додека не се цивилизираат и не престанат да ги негираат Македонците. И нас сакате да не збришете ко Палестинците ама без ракети“. Според подносителот, реториката дека бугарскиот народ е нецивилизиран била својствена за средниот век, додека со тврдењето дека ги негира македонците, факт кој е неточен.

Лицето сака да импутира дека бугарскиот народ во Р. С. Македонија не ги почитува своите собраќа и сограѓани-македонците, кои имаат свои посебни идентитетски карактеристики и особености, признаени не само со Уставот на Р. С. Македонија, туку и во ООН и другите меѓународни организации и меѓународни правни акти. Подносителот, понатаму истакнува дека „бугарскиот народ е мирољубив

народ, кој ги почитува сите народи во Р. С. Македонија, со истите дели минато, сегашност и иднина и не е дозволиво Јавна личност да користи термини дека бугарскиот народ неког сака да “збрише”. Следствено на наведеното, подносителот наведува дека „Со горенаведената објава [името] навредувајќи го и клеветејќи го бугарскиот народ дека е нецивилизиран и насилен, истиот шири омраза, Раздор и нетрпеливост, со што сторил повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација и вознемирување согласно член 9 и член 10 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, врз основа на потекло, национална и етничка припадност, конкретно кон бугарскиот народ во Р. С. Македонија.“. Со тоа, според подносителот, [името], ги дерогирал одредбите за заштита на основните човекови права и слободи загарантирани со Уставот на Р. С. Македонија и меѓународните правни акти ратификувани од Собранието на Р. С. Македонија, па истиот предлага Комисијата да донесе мислење со кое се утврдува повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација и вознемирување кон бугарскиот народ во Р. С. Македонија со соодветна препорака за отстранување на објавената содржина, да објави извинување и во иднина да се воздржи од такви објави со навредлива содржина кои поттикнуваат дискриминација.

Од страна на лицето [името], а врз основа на доставено Барање бр. 08-811/2 на Комисијата за произнесување по наводите во претставката, во предвидениот рок не е доставен допис за произнесување.

Согласно член 5 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, се забранува секоја дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, потекло национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен статус или која било друга основа.

Дискриминација согласно член 6 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, претставува секое разликување, исклучување, ограничување или давање првенство што се заснова на дискриминаторска основа, со сторување или несторување, што имаат за цел или резултат спречување, ограничување, признавање, уживање или остварување на правата и слободите на одредено лице или група на еднаква основа со други.

Понатаму, согласно член 9 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација е секоја активност со која посредно или непосредно се повикува, охрабрува, дава упатства или поттикнува да се изврши дискриминација врз дискриминаторска основа.

Согласно член 10 од наведениот Закон, вознемирување е секое несакано постапување кон лице или група лица врз дискриминаторски основи што има за цел или последица, повреда на достоинството или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика.

Комисијата ценејќи ги наводите во претставката на подносителот утврди дека со објавената содржина не е сторена, дискриминација, односно вознемирување, како и повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација врз основа на етничка припадност.

Имено, Комисијата анализирајќи ја содржината на објавениот текст утврди дека истиот претставува искажано критичко мислење и став во контекст на одреден политички настан и кон одредена личност како носител на јавна функција во рамки на Европската Унија. Текстот имплицитно се однесува на процес поврзан со пристапување на РСМ кон ЕУ. Комисијата смета дека така објавениот текст претставува сопствен став и мислење во форма на вредносна проценка на авторот како негово субјективно гледање и разбирање на одредени политички процеси и воопшто на билатералните односи на Р. С. Македонија со Р. Бугарија и како истите влијаат врз неговата перцепција на тој процес, определувајќи го субјективното „чувство“ и „емотивниот карактер“ на содржината на текстот, видно, пред сè, од објавата „Нема Бугари во уставот додека не се цивилизираат и не престанат да ги негираат Македонците.“. Дополнително на тоа, целиот објавен текст, видно од самата содржина, е објавен како обраќање до определен носител на политичка функција во Европската Унија, во конкретниот случај до претседателката на Европската Комисија Урсула Фон Дер Лајен, па оттука и текстот „И нас сакате да не збришете ко Палестинците ама без ракети“, се однесува на Европската Унија, а не на Бугарија или бугарскиот народ, поточно го изразува личното разбирање и чувство на авторот, за односот на ЕУ спрема Р. С. Македонија во процесот на пристапување кон членство во ЕУ.

Оттука, Комисијата утврди дека така направената објава не претставува вознемирување во смисла на член 10 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, односно дека нема за цел повреда на достоинството или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика. Напротив, наративот, односно содржината на втората реченица, субјективно набљудувана и самиот подносител ја карактеризира како клеветничка и навредлива, за што било кое засегнато лице може во граѓанска судска постапка да го докажува таквото тврдење. Понатаму, согласно горенаведеното, за Комисијата таквиот текст како вредносна проценка не претставува повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација, односно видно и од самата содржина, авторот ниту непосредно, ниту посредно не поттикнува или повикува на дејствија против одредена група на лица. Спротивно на тоа, намерата, односно мотивот на авторот е изразување на сопствен став и мислење, во форма на текст упатен кон погоренаведената личност.

Следствено, Комисијата ценеше дека таквите изјави се во согласност со слободата на изразување. Во таа насока, при носењето на мислењето, Комисијата во предвид ја имаше слободата на изразување, во смисла на член 16 од Уставот на РСМ („Службен весник на РМ“ бр. 1/1992; 31/1998; 91/2001; 84/2003; 107/2005; 3/2009; 13/2009; 49/2011 и 6/2019), со кој се гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, како и слободата на говорот, јавниот настап,

јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање, а цензурата е забранета.

Дополнително на тоа и членот 10 од Европската конвенција за заштита на човековите права, кој гласи:

- 1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите, на претпријатијата за радио, филм и телевизија да им наметнуваат режим на дозволи за работа.*
- 2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.*

Имено во таа смисла, Комисијата во предвид ја зеде и судската пракса на Европскиот суд за човекови права, односно случајот „Savva Terentyev v. Russia 10692/09“.

Во конкретниот случај Европскиот суд, се осврнал на праксата на домашните судови при оценување на определена изјава, односно коментар за кој жалителот бил санкциониран. Имено, Европскиот суд забележува дека домашните судови во однос на таквата изјава, се фокусирале на природата на формулацијата на изјавувачот, лимитирајќи ги своите наоди на формата и тонот на говорот, додека не се обиделе да ја анализираат спорната изјава во контекст на релевантна дискусија и притоа да откријат која идеја се сакало да се пренесе. Според Европскиот суд, исходот на определен случај, повеќе зависи од меѓусебната зависност, односно поврзаност на различните фактори, отколку земањето во предвид на секој од нив засебно. Врз основа на таквиот принцип, Европскиот суд го ценел конкретниот случај, со посебно внимание на природата и формулацијата на оспорената изјава, во кој контекст е објавена, потенцијалот да води до штетни последици и причините кои го оправдуваат ограничувањето на истата. Оттука, Европскиот суд утврдил дека при утврдувањето на фактичката состојба домашните судови не ги земале во предвид сите релевантни факти и околности, па следствено на тоа нивното образложение не може да се смета за релевантно и доволно за да се оправда попречувањето на слободата на изразување на жалителот.

Во согласност со таквата пракса, Комисијата ги ценеше сите факти и околности, кои како такви ја определуваат природата на направената објава, во кој контекст истата е објавена, смислата на идејата на објавата, како и дали истата резултира со штетни последици.

Комисијата наведува дека донесување на одредено мислење во рамки на нејзините законски надлежности, не претставува пречка за лицето или групата на лица

кои се чувствуваат засегнати од одредена изјава за која сметаат дека е заснована на неистинити или спорни факти, да побараат заштита во судска постапка пред надлежен суд во чии рамки би се докажувало дали изјавата претставува клевета или навреда, имено согласно Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета.

Согласно горенаведеното, Комисијата одлучи како и во диспозитивот на мислењето.

Претседател на Комисија за
спречување и заштита од
дискриминација,
Игор Јадровски

Доставено до:

1. Здружение на граѓани
- 2.
3. Архива на Комисијата